

SATULA ON RATSUN TÄRKEIN VARUSTE

Tämän pienen artikkelin tarkoituksena on valottaa lukijalle joitakin satulansovituksen keskeisiä alueita. Satulansovitus on paljon tietoa ja taitoa vaativa ammatti. Jokaisen ratsastajan on kuitenkin hyvä tietää jotakin niistä keskeisistä tekijöistä, jotka vaikuttavat satulan sopivuuteen tai sopimattomuuteen hevoselle. Satulan sovittaminen on kuitenkin aina syytä jättää ammattilaisen tehtäväksi.

Ensin ilman satulaa

Ihminen kesytti hevosen käyttöönsä noin 5.500 vuotta sitten. Alussa ei käytetty satulaa, vaan ratsastajan alla oli pelkkä kangas tai eläimen vuota. Pronssi- ja rautakauden ihminen ei myöskään käyttänyt satulaa, vaikka nahasta osattiin jo silloin valmistaa mm. suitsia, valjaita ja jalkineita. Antiikin kreikkalaisetkin ratsastivat useimmiten ilman satulaa.

Ensimmäiset satulalöydöt ovat peräisin myöhäiseltä rautakaudelta ja ensimmäisiä satulankäyttäjiä olivat todennäköisesti Pohjois-Afrikan maurit.

Arkeologisissa kaivauksissa on löytynyt jäänteitä hevosista, joita ratsastettiin rungottomilla satuloilla. Näissä jäänteissä on voitu havaita murtumia hevosten selkänikamissa.

Mongolialainen satula

Jalustimet astuivat kuvaan 300-luvulla ja vasta noin tuhat vuotta myöhemmin satula alkoi yleistyä Euroopassa.

Modernin satulan muutoksen aika

Satula on hevosen tärkein, ja myös kallein, varuste. Sen vaikutus hevosen hyvinvointiin ja työskentelyhalukkuuteen on erittäin suuri. Satulan sopivuus on hyvin tärkeää myös ratsastajan mukavuutta ajatellen.

Satula kantaa ja jakaa ratsastajan painon hevosen selässä. Liian kapea, liian leveä, epätasapainoinen tai muulla tavoin sopimaton satula aiheuttaa hevoselle suoranaista kipua.

Hevoselle sopivan satulan merkitys hevosen hyvinvoinnille on ymmärretty paremmin vasta noin parin vuosikymmenen ajan. Aiemmin satula valittiin lähinnä ratsastajan mukavuutta ajatellen. Samaa satulaa käytettiin usein myös monelle hevoselle. Satulan sopivuutta hevoselle yritettiin usein parantaa erilaisin alustoin, satulahuovin ja irtotoppauksin. Valitettavasti nämä ”apuvälineet” eivät johtaneet toivottuun tulokseen. Päinvastoin ne saattoivat niin satulan kuin ratsastajan pahasti epätasapainoon.

Sopivan satulan löytäminen on nykyisin paljon helpompaa kuin ennen, sillä hevosen anatomian ja fysiologian tuntemus on edennyt huimaa vauhtia. Yhä useampi hevosenomistaja on myös oivaltanut, että satulan valinta on tärkeä päätös, jossa tulee aina turvautua asiantuntijan apuun. Harvalle hevosenomistajallehan tulisi mieleen kengittää hevosensa itse ja yhtä harva ryhtyisi raspaamaan hevosensa hampaita omin neuvoin!

SATULA ON RATSUN TÄRKEIN VARUSTE

Rungon tehtävä

Rungollinen satula otettiin käyttöön parisaata vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Pian huomattiinkin, että runko edisti hevosen hyvinvointia ja sen myötä hevosen aktiivista käyttöikä.

Satulan rungon tehtävänä on jakaa ratsastajan paino tasaisesti hevosen koko satuloitalle alueelle sekä auttaa ratsastajaa istumaan mahdollisimman hyvin ja turvallisesti hevosen selässä.

Moderni, metallivahvistettu puurunko.

Hevonen ei voi kipeytymättä kantaa painoa suoraan selkänikamillaan. Hyvä satula jättää myös rangan vapaaksi painosta. Joissakin vanhemmissa satuloissa tapaa vielä liian kapeita kanavia.

Liian kapea satulan kanava

Riittävän leveä kanava, joka ei jaa painoa liian lähelle hevosen rankaa.

Rungottomat satulat eivät jaa ratsastajan painoa oikein vaikka ne saattavat jättää rangan vapaaksi painosta. Ratsastajan paino kohdistuu suoraan vain niille nikamille joiden päällä ratsastaja istuu. Hevonen ei voi kipeytymättä kantaa ratsastajan painoa vain muutamalla nikamalla.

Useimmissa ratsastuksen lajeissa hevosen tulee voida käyttää selkäänsä. Rungottoman satulan käyttökelpoisuus onkin siis hyvin rajoitettu.

Joustorunkoisen satulan jatkuva liike hankaa hevosen selkää. Se heijastaa jokaista hevosen ja ratsastajan liikettä eikä pysty jakamaan painoa oikein.

Sopimaton satula

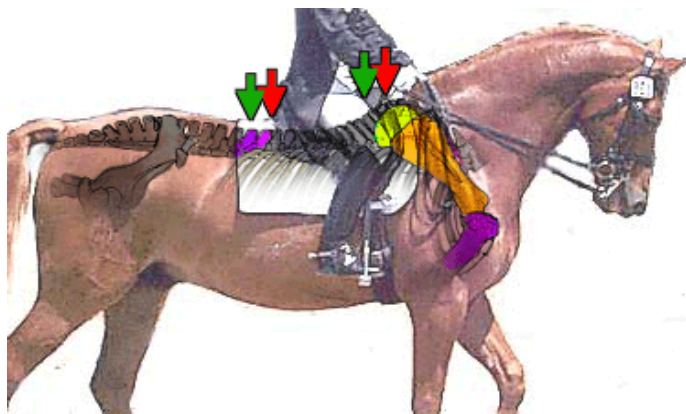
Huonosti istuva satula aiheuttaa kipua hevoselle ja estää sitä liikkumasta vapaasti. Täysin sopimaton satula voi vahingoittaa hevosta pysyvästi.

Sopimaton satula aiheuttaa pistepaineita. Liika paine estää lihasten normaalin aineenvaihdunnan ja surkastuttaa lihaksia.

Jokainen meistä on joskus kärsinyt sopimattomista kengistä tai ehkä kantanut huonosti pakattua, epätasapainossa olevaa reppua selässään. Näiden kokemusten valossa on

SATULA ON RATSUN TÄRKEIN VARUSTE

helppoa ymmärtää minkälaisia kärsimyksiä sopimaton satula ja siinä epätasapainossa istuva ratsastaja aiheuttavat hevoselle - päivästä toiseen.

Satula asettuu lian eteen ja estää hevosen lavan liikettä.

Merkkejä sopimattomasta satulasta

Huonosti istuva satula voi aiheuttaa lyötymiä tai kipupisteitä hevosen selkään. Sopimaton satula voi myös johtaa käytökseen, jota tulkitaan virheellisesti hevosen vikoroinniksi.

Satula saattaa olla sopimaton, jos hevonen

- vastustelee satulointia
- ei suostu seisomaan paikallaan selkään noustessa, niiaa ratsastajan noustessa satulaan tai yrittää muulla tavoin välttää ratsastajan painon kantamista
- vertyy tai rentoutuu hitaasti
- vastustaa työntekoa tai ratsastajan apuja
- satulan riisumisen jälkeen näyttää ”kuvia alueita” hikijäljissä; näillä alueilla paine on niin suuri, että hikirauhaset eivät enää toimi
- kasvattaa valkoisia karvoja satuloitavalla alueella; nämä ovat yleensä satulan aiheuttamia arpimuutoksia pigmenteissä (joskus myös loimen aiheuttamia)
- kärsii kinner- tai takapolvivaivoista, ontuu takajalkojaan tai liikkuu epäpuhtaasti
- ontuu tai on epäpuhdas edestä tai kompastelee usein etujaloillaan
- säikkyy ilman näkyvää syytä
- ei keskity ratsastajan apuihin
- kiirehtii siirtymisissä askellajista toiseen, ottaa herkästi ristilaukkaa
- rynnii esteille tai kieltää päättäväisesti ja yllättäen tai pukittelee esteen jälkeen
- kiirehtii alamäessä tai vetää voimakkaasti etujaloillaan ylämäessä, eli ei käytä takajalkojaan näissä tilanteissa
- kulkee etu- ja takajalat eri uralla
- ei pysty pyöristämään selkäänsä ja kaukaansa (väistöt, siirtymiset vaikeita)
- vispaa hännällään, jäykistää korviaan, narskuttaa hampaitaan, viskaa päätänsä
- on yliherkkä harjaamiselle/kosketukselle
- suhtautuu muulla tavoin kielteisesti ratsastajaan tai työntekoon
- ei tee mitään edellä mainittua mutta on täysin vetäytynyt itseensä (jotkut hevoset ovat jo luovuttaneet kaiken toivon)

SATULA ON RATSUN TÄRKEIN VARUSTE

Satulansovitus vaatii taitoa

Satulan tulee sopia sekä hevoselle että ratsastajalle. Kummankin tarpeet täyttävän satulan löytäminen vaatii sekä tietoa että taitoa. Satulansovituksessa täytyy ottaa huomioon ja oikein ymmärtää monta eri seikkaa; ammattisatulansovittajaa tarkistaa ja huomioi sovituksen aikana satoja eri yksityiskoh-
tia.

Lisäksi on muistettava, että hevonen, satula ja ratsastaja muuttuvat ajan myötä. Ratsastajan lihaksisto muuttuu taitojen kehittyessä ja myös hevosen muoto muuttuu koulutuksen ja fyysisen kunnan muutosten myötä. Villatopatuksen satulan paneelit myös muokkautuvat käytössä.

Ammattitaidolla valittu satula, jonka runko on hevoselle oikea, voidaan toppaamalla muokata vastaamaan useita hevosen selän muutoksia. Suuret muutokset voivat johtaa siihen, että satula on vaihdettava toiseen satulaan.

Käytä ammattilaista satulansovitukseen. SMS-logo kertoo haltijansa koulutuksesta ja ammattitaidosta.

Sopivan satulan tunnusmerkit:

- etukaaren leveys vastaa tarkasti hevosen anatomista muotoa ja jättää säälle riittävästi tilaa

- paneelien toppaukset ovat pehmeät ja tasaiset ja vastaavat muodoiltaan hevosen rakennetta
- vastinhihnat pitävät satulan oikeassa asennossa
- satula on tasapainossa puristamatta hevosta
- hevonen liikkuu vapaasti ja rennosti
- ratsastajalla on hyvä tuntuma hevoseen
- ratsastajan istunta on rento ja tasapainoinen

Satula vaatii säännöllistä tarkistusta ja huoltoa sekä tarvittaessa myös muokkausta ja vaihtoa.

Sarjavalmistettu satula sopii useimmille ratsukoille. Kun sopiva satula on löytynyt, sen paneeleja voidaan tarvittaessa muokata. Joskus on kuitenkin suositeltavaa tilata sekä hevosen että ratsastajan mittojen mukaan valmistettu satula.

Tarkista itse satulasi sopivuus

Alla olevan listan avulla voit itse tarkistaa satulasi sopivuuden.

Huomaa, että satulan pitää täyttää kaikki seitsemän kohdan vaatimukset, jotta se olisi sopiva. Tarkistukset tehdään ilman satulahuopaa ja -vyötä. Hevosen tulee seistä tasaisella alustalla, paino tasaisesti kaikilla jaloilla.

1. Liu'uta satula sään päältä kohtaan, johon se luontevasti asettuu. Heiluta satulaa sivusuunnassa. Satulan pitää tällöin tukeutua hyvin sään sivuihin. Jollei luonnollista sijaa löydy, satula on sopimaton.

SATULA ON RATSUN TÄRKEIN VARUSTE

---

2. Seiso hevosen kaulan vieressä. Tarkista, että satulan etukaari myötäilee sään syrjien rakenteellista muotoa ja suuntaa. Joissakin satuloissa etukaari ei näy, koska se on satulan rakenteiden sisällä.

Tarkista lavan sijainti suhteessa etukaareen. Ihanneltilanteessa etäisyys lavan takareunasta etukaareen on noin 3-5 cm, jolloin satula ei paina lapoja ja lavat voivat liikkua vapaasti.

Tarkista myös säkätilan riittävyys ottaen huomioon, että tila pienenee satulavyötä kiristäessä ja ratsastajan istuutuessa satulaan. Satula ei saa missään tapauksessa koskettaa säkää tai selkäranka!

3. Tarkista satulan pituus suhteessa hevosen selän pituuteen. Hevonen ei voi kipeytymättä kantaa painoa lanneselällään, joten satula saa ylettyä enintään siihen kohtaan selkää, jossa hevosen 18. eli viimeinen kylkiluu kiinnittyy selkärankaan.

4. Tarkista hevosen takana seisten, että

- satulan kanava on riittävän leveä
- kanava ei kosketa selkäranka
- satulan paneelit ovat takaselän muotoiset.

5. Tarkista, että satula on tasapainossa sekä sivu- että pituussuunnassa.

6. Tarkista paneelien istuvuus. Paneelien kosketuksen hevoseen pitää olla tasainen. Ratsastajan paino muuttaa paneelien painetta, minkä vuoksi paine on usein hieman kevyempi istuimen alla. Painetta ei voi käsin mitata, kun ratsastaja istuu satulassa. Usein nähty kosketuspinnan mittaaminen käsin etupaneeleista ei siten anna oikeaa tietoa.

7. Tarkista vastinten suunta. Mikäli koulusatulan vastimet osoittavat liian taakse, ne vetävät liikkeessä satulaa eteenpäin, hevo-

sen lavoille. Vastinten "väärän" suunnan syy on, että satula rakenteeltaan ja vastinten kiinnitysratkaisuiltaan ei sovi hevosen rakenteelle. Näissä tapauksissa myös satulan siipi tuntuu usein sojottavan liikaa taakse. Pieniä suuntavirheitä voidaan korjata käyttämällä korjaavia satulavöitä (Humane-vyö tai mutkavyö). Joissakin satuloissa on ongelman ratkaisuvaihtoehtoja valmiina; vastimia on useita tai niiden juoksusuuntaa voidaan säätää.

Sopiva satula

Sopivan satulan valinta ei ole aivan yksinkertaista - sen tunnistaminen on sen sijaan helppoa!

- hevonen on rento ja kuuliainen ja sen on helppo koota itsensä, taipua ja kääntyä
- työskentely on vaivatonta ja antoisaa; satulaa voi verrata mukaviin kenkiin, joissa jalat ja koko keho lepäävät
- ratsastajan on helppo olla ja ylläpitää oikeaa istuntaa
- ratsastajan avut menevät helposti perille
- hevonen liikkuu ilmastisesti, äänettömästi ja kevyesti, mikä puolestaan ennaltaehkäisee monia terveysongelmia

Hevosemme palvelevat meitä uskollisesti ja pyyteettömästi. Hyvä tapa kiittää hevosta on huolehtia siitä, että satula ja hevosen muut varusteet ovat mukavia ja sallivat sen liikkua luonnollisen vapaasti ratsastajansa alla.

